

Notlar

- ¹ Anar Rızayev, Şehidler Dağı, "İztirabın Vicdanı", Gençlik Neşriyatı, Bakü 1995, s.19
- ² Anar Rızayev, a.g.e., s.24
- ³ Anar Rızayev, a.g.e., s.28
- ⁴ Anar Rızayev, a.g.e., s.51
- ⁵ Anar Rızayev, a.g.e., s.34
- ⁶ Anar Rızayev, a.g.e., s.50
- ⁷ Anar Rızayev, a.g.e., s.21
- ⁸ Anar Rızayev, a.g.e., s.23
- ⁹ Anar Rızayev, a.g.e., s.76
- ¹⁰ Anar Rızayev, Seçilmiş Eserleri, "Ağ Liman", Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Bakü 1988, C. 2, s.40

Küreselleşme Bir Medeniyet Projesi mi?

Is Globalization a Project of Civilization

Adnan Ömerustaoğlu

Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim

Fakültesi Felsefe Grubu Anabilim Dalı

ustaoglu@atauni.edu.tr

Özet

Globalization, which has been discussed in different circles, is a process with a number of different features on the issue from the viewpoint of human rights and nation-state and it questions the approach of neo-liberalists to "first-generation", "second-generation" and "third-generation" peoples as regards globalization.

Abstract

Farklı boyutlarda tartışılan bir konu olan küreselleşme, ulus-devlet ve insan hakları bağlamında pek çok farklı sorunları içeren bir süreçtir ve yeni liberaller, küreselleşme anlamında birinci, ikinci ve üçüncü nesil haklara yaklaşımlarını sorgular.

Küreselleşme nerede durduğunuz ve nasıl baktığınıza bağlı olarak çok farklı biçimlerde algılanıp tanımlanan bir kavram olma özelliğine sahiptir. Bazıları için ortak kültürel değerlere ulaşma, bazılarına göre insan hakları ve demokrasinin gelişmesine yönelik çabaların sınır tanımadan artması, bazıları için ise pazar ekonomisine geçiş ve onun yerleşmesiyle sınır ötesi serbest ticaretin gelişmesi gibi farklı alanlardaki etkisine göre ele alınmıştır.

Küreselleşme teknolojik alanda çok hızlı gelişen üretim, iletişim ve ulaşım teknolojilerine bağlı bir süreç, siyasal anlamda Sovyetler' in çöküşüyle birlikte tek kutuplu bir dünya düzeni, kültürel anlamda moderniteyle başlayan batı değerlerinin bütün toplumlar için temel değerler olarak algılanma ve egemen olma özelliğinin 20. yüzyıl son çeyreğinden itibaren küresel yükselişi olarak da görülebilir. Küreselleşme üzerinde çok tartışılan, yazılan farklı özellikleri ve sonuçları ortaya konulan bir süreçtir.

Küreselleşme üzerine tartışmalar David Held gibi kimi düşünürler tarafından üç ana grupta toplanmıştır. Bunlar: aşırı-küreselleşmeciler, kuşkucular ve dönüşümcülerdir. Aşırı küreselleşmecilere göre küreselleşme hepimizin hayatında küresel piyasaların belirleyiciliğini savunurlar. Paul Hirts ve Graham Thompson gibi kuşkucular ise, aşırı küreselleşmecilerin bir çok argümanlarını yüzeysel ve dayanaksız bulurlar. Onlara göre dünya

ticareti Avrupa, Asya-Pasifik ve Kuzey Amerika olmak üzere üç ana bloktan oluşur. Üçüncü grupta yer alan Giddens gibi düşünürler de küreselleşmeyi bir medeniyet projesi olarak görürler. 1

Küreselleşme insanın üç temel hayat alanı olan siyaset, ekonomi ve kültürü yoğun bir şekilde etkilemektedir. Bu duruma karşı bazı ülkeler ve düşünürler küreselleşmeyi sorgulayıcı, toptan reddedici bir yaklaşım sergilerken, bazıları da benimseyici ve savunucu bir tavır sergilemektedir. Örneğin Fransa'da reklamlar Fransızca olmak zorundadır. Ayrıca akademisyenlerin kullanacağı dil tartışmalarında ağırlık Fransızca'dan yanadır. Fransız televizyonlarında öncelikle Fransız ve Avrupa filimlerinin gösterilmesi teşvik edilmektedir. Küreselleşme karşısında milli kültürlerin korunması önemli bir sorun olarak bulunmakta ve Fransa örneğinde olduğu gibi bazı ülkeler kendilerine göre tedbirler almaktadır.

Küreselleşmeyle milli kültürlerin yerine yeni bir evrensel kültürün ikamesi ve bu sayede de dünya barışının tesisi düşünülebilir. Hatta böyle bir gizli veya açık amacın da uygulamada olduğu tartışılabilir. Ancak evrensel kültür veya dünya kültürü diye sunulacak bir kültür mü oluşturulacaktır? Yoksa güçlülerin kültürü evrensel diye empoze mi edilmektedir? Galiba karşı karşıya kaldığımız ikincisidir ve bu da bir dayatmadır. Ve toplumların uzlaşımına dayalı yeni bir dünya düzeninden çok, tek kutuplu dünyanın büyük gücünün belirlemeye çalıştığı düzenden söz edilebilir. Amerika Bileşik Devletleri; IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi kurumları kendi istediği şekilde kullanmakta Birleşmiş Milletleri ise bütünüyle kontrolde tutamadığı için dikkate almamaktadır. Hatta Birleşmiş Milletlerin etkisizleştirme ve dağılma sürecini başlatmış görünmektedir.

Küreselleşme; tarihsel gelişmelere bağlı olarak insanlığın kendi iradesiyle geldiği bir dönüşüm noktası olmanın çok ötesindedir. ABD önderliğinde Batının, bu sürece gönüllü olarak katılmayan Yugoslavya, Irak, İran ve Afganistan gibi ülkeleri ambargo ve askeri müdahalelerle sürece dahil etme çabası kararlı bir biçimde görülmektedir. 2 Görülüyor ki küreselleşmeye direnenlere karşı da küresel güçler bir yaptırım uygulama yetkisini kendilerinde görmektedirler. Küresel sürecin iki ayrı paradigmaya tahammülü yoktur. Chomsky'nin deyişiyle ABD kendi hedeflerine ulaşabilmek için "Dünyanın her yerinde güç ve şiddet kullanmayı bir hak olarak görüyor" ve bu düşüncelerde "ülkeyi yöneten elitler ve ulusal güvenlik sisteminin askeri-bürokrat bileşenleri tarafından kesinlikle paylaşılıyor. Onlara göre ABD küresel yargılayıcı ve infaz edicidir."3 Bunu yaparlarken de ahlaki bir görevlerinin olduğuna inanırlar. Onlar hiçbir meşruiyet sorunu tartışmasına gerek duyulmadan kendi kamuoylarını

yapacakları hareket için hazırlamaktadırlar. Chomsky'e göre ABD toplumu tuhaf saçmalıklara kolayca inandırılmaktadır. Buna Grenada'nın işgalini örnek verir ve ABD halkının Grenada'nın ABD ye karşı askeri bir tehdit oluşturduğuna gerçekten inandıklarını bunu "bir kuru güldürü olarak değil, ciddi bir iddia olarak kabul"4 ettiklerini söylemektedir. Küresel güç en son Irak örneğinde olduğu gibi kendi halkını da bütün dünyayı da kontrolü altında tuttuğu iletişim kanallarıyla istediği şekilde yönlendirmektedir. Irak savaşının gerekçesi olan biyolojik, kimyasal ve nükleer silahların bulunamaması karşısında hiçbir rahatsızlık duymadan tamamlanan operasyonun başarısından dolayı kendisinin sorgulanmasına umursamaz bir tavır takınabilmektedir.

Öte yandan yeni dünya düzeni küreselleşmeyle özdeş kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Yeni dünya düzeninin patronu dünyaya bir nizam vermeye çalışmaktadır. Bunun algılamışı ise küreselleşmedir. Küreselleşme insanın 20. yüzyılın son çeyreğinde yüz yüze geldiği bir sosyal, kültürel, ekonomik, askeri, siyasal yapılanma mıdır? Yoksa insanlığın uzun yürüyüşünde hep varolan güçlerin dünyayı kendi istedikleri tarzda oluşturma faaliyeti olarak yüzyıllardır karşı karşıya bulunduğu bir gerçek midir? Bu açıdan bakılınca ilahi dinlerin mesajından, Roma İmparatorluğu, Britanya İmparatorluğu veya Osmanlı İmparatorluğuna kadar hepsi dünyayı bir bütün olarak düzenleme çabasında olmadılar mı? Ve hiçbir dönemde bugünkü etkinlik ve genişliğe ulaşmamış olsa bile, bunu belli bir yere kadar başarmadılar mı? Ancak hiçbir dönemde bugünkü etkinliğe ulaşamadı.

Genel olarak Küreselleşme üzerine yapılan tartışmalarda ulus-devlete karşı olan tutum öne çıkar. Küreselleşmecilerin, uluslararası finans kurumlarıyla pazarlık gücü olmayan ülkeleri istedikleri yönünde görüşler öne çıkar ve bunun içinde ulus-devlet küreselleşmecilerin hedefidir. "Küreselleşme ulus-devletleri yok etmeye yönelik ideolojidir. Küreselleşme ulusal bilinci ve bağları parçalamaya dönüktür."5 Ulus-devletin aşındırılması için çok gayretli olan güçler bunun doğuracağı 'boşluk' veya 'uyumsuzluktan' küresel sermayenin hizmetindeki IMF, Dünya Bankası, Bölgesel Bankalar, Dünya Ticaret Örgütü, G7'ler, DAVOS, vb. örgüt ve mekanizmalarla gidermeye çalışmaktadırlar.6 Küreselleşme sürecini ulus-devlete açılmış savaş gibi değerlendirmek mümkündür. Ulus-devletlere karşı "kozmpolit bir demokrasiden" yana tavır koyanların üç amacı vardır. Dünya vatandaşlığı, uluslar arası bir mahkeme ve güvenlik konseyinin etkinleştirilmesidir.7 Ama son Irak sorununda görüldüğü gibi ABD Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde konuyu tartıştırmadan karar alabilmiştir.

Küreselci mantığa göre ulusal hükümetler, kendisini seçen veya seçecek olan halkı hesaba kattıkları için uluslararası anlaşmalar ve düzenlemelerde direnmektedirler. Bunun için onları uluslararası nitelikteki ortak çalışma gruplarına dahil etmek gerekir.⁸ Böylece onlara çok uluslu şirketler veya küresel güçler lehine kararlar aldirmek kolaylaşacaktır. "Küreselleşme milli devleti yavaş yavaş, kendi içinde yabancı veya yeni kültürel hayat tarzlarının çeşitliliğine karşı açılmaya zorlamaktadır."⁹

Küreselleşme liberal düşünce zemininde işlemektedir. Ulus-devletin aşındırılması sürecinin lokomotifinde de liberaller vardır. Ancak liberaller de muhafazakarlar ve sosyalistler gibi "devlet karşıtı retoriklerine rağmen, daima kısa vadede devlet faaliyetini arttırmaya çalışmışlardır."¹⁰ Teoride savundukları ile uygulamaları farklıdır. "Liberalizm bugün kendi mantığı tarafından köşeye sıkıştırılmaktadır. İnsan haklarının ve biraz daha alçak sesle halkların haklarının meşruiyetini savunmaya devam ediyor. Ama hala samimi değil... insan hakları kavramı, açıkça dolaşım hakkını içerir. Liberalizmin mantığında ne pasaport ne de vize olmalıdır. Herkesin her yerde çalışması ve yaşaması caiz olmalıdır."¹¹ Ama uygulamalara baktığımızda Fransa da doğmuş göçmen çocuklarının bile yurttaş olmasını güçleştiren yasalar çıkarılmakta. ABD'nin California valisi "ABD de doğan herkesin ABD vatandaşı olur" ilkesinin değiştirilmesi için talepte bulunmakta ve Almanya doğu Avrupa'dan gelecek mültecilere önemli kısıtlamalar getirmektedir. Uygulamalar gösteriyor ki; geleceğin dünyasında liberalist ideolojiye dayanan bir sistem olmayacaktır.¹² Zaten liberalistlerin iç çelişkileri ve uygulamalar tüm dünyada liberal partilerin güç kaybetmesine yol açmaktadır. Ancak liberallerin de savunduğu insan hakları ve özgürlüklere sahip çıkılmaktadır.

Ekonomik alanda tam bir küreselleşmenin gerçekleşmesinin zor olduğunu savunan görüşler de mevcuttur. Bu anlamda, "ticaret, yatırım ve finansal hareketler daha çok Avrupa, Japonya ve Kuzey Amerika ekseninde yoğunlaşmış durumda ve bu egemenlik süreceğe benziyor."¹³ Her ne kadar bir ekonomik bloklaşma olsa bile dünya egemenliğinde ABD tek olma arzusunun vazgeçmemektedir.

Touraine ulus-devletin küreselleşme sürecinde aşındırılması tavrına karşı çıkar. "Ulusal-devlete yöneltilen eleştiriler, ekonominin kendi kendisini düzenlemesi gerektiğini savunan ve toplumsal istemlerle siyasal istençleri göz önünde bulundurmayan bir dünyasalcılığın (ekonominin bütün dünyaya yayılması görüşü) hizmetinde kullanıldığında tehlike yaratır" der.¹⁴ Küreselleşmenin yaşamımızdaki etkisi içinde "yaşamımız, kısmen dünya pazarı tarafından belirlendiği, kısmen de bir kişisel yaşam, kişiler arası

ilişkiler ve kültürel gelenekler dünyasının içine kapatıldığı için, artık bir topluma, bir toplumsal sınıf yada ulusa ait değil"¹⁵ diyerek bazı değişikliklere bu anlamda bazı köklü değişikliklere de işaret etmektedir. Küreselleşmenin ve neo-liberalizmin bireyci ve rekabetçi ilkeleri "Ulus-devlet ve onun ideolojisi olan milliyetçiliğin kendini meşrulaştıran dayanışmacı, ulusal kalkınmacı, ekonomik bağımsızlıkçı ilkelerle ters düşmektedir."¹⁶ Neo-liberalistler tarafından Avrupa da ulus-devletlerin yerini alması beklenen "Avrupa Birliği tek bir devlet haline gelmeyecektir." En fazla dağılık bir devletler federasyonu olabilir. Bu durumda da etkili bir işleyişe sahip olamayacaktır.¹⁷ Medeniyet seviyesinin bulunduğu konuma en uygun düşen siyasal yapılanma biçimi ulus-devlettir. Onun ortadan kalkmayacağı açıktır. Ancak dünya konjektüründen etkilenecek ve ona uyum sağlayarak varlığını devam ettirecektir. Ulus-devletlerin yerini alacak bir modelin ikamesi zordur. Belki bu süreçte uluslaşmayan toplumlar oluşturacakları ortak kültür, yaşam alanları ve hukuksal yapılarıyla çözülme yerine kendi geleceklerinin birlikte olmalarının ortak bilincine ulaşacaklardır. Ancak çok kültürlülük masalı, onların dünyasına gerilim, ayrılık, çatışma olarak pompalanmamalı; çok kültürlülük, bir etkileşimcilik ve zenginlik olarak algılanmalıdır.

Ulusal duruş bir toplumun kendi varoluşunu gerçekleştirmesinin ön şartıdır. Her ulus küresel güçler karşısında kendi milli çıkarlarının savunucusu olmalıdır. Dünya konjektürü değişebilir fakat bir ulusun varoluşu onun kendi özüne sahip çıkması ve evrensel ulaşan mesajının olmasına bağlıdır. Dünyanın büyük güçlerinin dümen suyuna girip onların varlığından pay almayı umarak gerçekleştirebileceği hayaline kapılmamalıdır.

Tam bu noktada da, küreselleşme eski emperyalizm oyununun yeni versiyonu mu diye sorulmalıdır. Sanki eski oyun yeniden sahneleniyor. Küreselleşmeciler hep daha iyi bir dünya tasvirliyorlar ama gerçekler çok farklı görünüyor, "Küreselleşme ile birlikte gelişmiş ülkelerde de az gelişmiş ülkelerde de işsizlik ve bununla beraber geleceğe yönelik olarak umutsuzluk ve güvensizlik artmıştır."¹⁸ Dünyadaki insanların hayat standartlarına yaşam kalitelerine baktığımız zaman şöyle bir tablo ile karşılaşırız. "Dünya nüfusunun yüzde 20'sini oluşturan en zengin ülkeler, tüketimin yüzde 86'sına sahip. Tüketimin yüzde 1.3'ü ise en yoksul yüzde 20 tarafından yapılıyor. 4 milyar 400 milyon insanın yaklaşık yüzde 60'ı temel sağlık hizmetinden yararlanamıyor."¹⁹ Bu tabloyu daha da uzatmak mümkün. Küreselleşmenin en hızlı yaşandığı iddia edilen döneme de bakacak olursak "19.yüzyılın başında, dünyanın en zengin ve en yoksul ülkeleri arasındaki kişi başına düşen gerçek gelirlerin oranı 1/3'tü.

1900'de 1/10 oldu 2000 yılında ise 1/60'a yükseldi."20 Küresel eşitsizliğin her geçen gün yoksulların aleyhine büyüdüğünün istatistiksel sonuçları ortadadır. Dünyanın zengin ülkelerinden fakir ülkelere sermaye akışının olacağı ve bunun o ülkelerde sanayileşme, yeni istihdam alanları yaratacağı ve yaşam kalitesini yükselteceği tezi de gerçeklerle örtüşmemektedir. ABD'den en fakir ülkelere bir sermaye akışına pek rastlanmazken gelişmekte olan ülkelere ABD'ye sürekli bir sermaye transferi görülmektedir.

Küreselleşme sürecinde en önemli konulardan biriside insan haklarıdır. 21.yüzyılda insan hakları 19. yüzyıldan farklı bir anlam içermektedir. Artık insan hakları seçme ve özgürlük gibi kavramların tartışılmasının ötesinde bir içerik kazanmakta, insan hakları "birinci kuşak", "ikinci kuşak" ve "üçüncü kuşak" haklar olarak sınıflandırılmaktadır. "Belli başlı birinci kuşak haklar arasında; düşünce ve düşünceyi açıklama özgürlüğü, inanç ve ibadet özgürlüğü, yaşam hakkı ve dokunulmazlığı, kişi özgürlüğü ve kişi güvenliği, mülkiyet hakkı, eşitlik hakkı, toplanma özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı, tarafsız bir yargıç önünde yargılanma hakkı sayılabilir."21 Bu hakların gerçekleşmesi konusunda liberaller gayretlidir. Ancak devletin bir takım hizmetler sunmasını gerektiren sosyal haklar konusunda aynı duyarlılıkları yoktur. İkinci kuşak haklar olarak kabul edilen bu haklar: "Çalışma hakkı, sendika kurma hakkı, grev ve toplu sözleşme hakkı, dinlenme hakkı, sosyal güvenlik hakkı, parasız öğretim ve öğrenim görme hakkı, anne, çocuk, sakat, yaşlı gibi korunmaya muhtaç kesimlerin korunmasıyla ilgili haklar"22 Görüldüğü gibi bu hakların gerçekleşmesi için bir sosyal devlete ihtiyaç vardır. Oysa liberallerin litaretürün de böyle bir kavram yoktur. Çünkü Habermas'ın dediği gibi ulus-devletin çöküşü, sosyal devletin de dayanaklarını kaybettirecektir.23 "Neo-liberalizm devletin sağladığı hizmetlerin (sağlık, eğitim, ulaşım, vb.) özelleştirilmesini, böylece de devlet harcamalarının kısılması ve hükümetin nüfuz alanının daralmasını öngörür. Kuramsal olarak, özelleştirmeler hükümetin harcamalarını kısar, vergi oranlarını düşürür ve özel şirketlere kâra geçme fırsatı tanır. Hükümet harcamalarının kısılması, okullar, hastaneler, ulaşım sistemleri vb.nin hisselerini özel sektöre geçirebilecek zengin yurttaşları memnun eder. Neo-liberalizm, özünde zenginlere hizmet etmek amacı ile tasarlanmış bir sistemdir."24 Liberalizm kendisini bir özgürlük ideolojisi olarak sunarken ekonomide bu iddiasının neresinde durabilmektedir? Çünkü ekonomide liberalist uygulamaların "ikinci kuşak" haklara ne kadar hizmet ettiği çok tartışmalı bir husustur. Liberallere göre siyaset ekonomiyi belirlememeli aksine siyaset Pazar ekonomisinin egemenliğine girmelidir. Böyle bir anlayış küreselleşme sürecinde güçlü

ekonomilerin siyaseti belirlemesi ve kontrolünü doğurur. Özgürlükleri gerçekleştirme ilkesine dayanan liberalizm küreselleşme projesine hizmet eden bir role soyunmuştur. Küreselleşme ve liberalizm kavramları yan yana durmaktadır. "Küreselleşme, yeni dünya düzeni, postmodernizm, yerelleşme ve neo-liberalizmi birbirinden ayrı düşünmemek gerekir."25

"Üçüncü kuşak" haklar ise, "çevre hakkı, insanlığın ortak mal varlığına saygı hakkı, gelişme hakkı, barış hakkı"26 gibi haklardır. Bu hakların bazılarını temel insan hakkı saymak bazılarını ise saymamak mümkün değildir. Bu hakların bir bütün olarak düşünülmesi ve gerçekleştirilmesi gereklidir. Küreselleşme bir medeniyet projesi mi derken esin kaynağımız bu hakların gerçekleştirilmesinde küreselleşme sürecindeki aktörlerin samimiyetini sorgulamaktır.

"İkinci kuşak" haklar konusunda ilgisiz olan küreselleşmeciler "üçüncü kuşak" hakları ise sivil toplum örgütlerine havale etmiş görünmektedirler. Hatta ekolojik dengeyi bozanlarla korumaya çalışanlar arasında hakem durumundadırlar. Kamuoyu baskısından çekinmeseler ekolojik dengeyi bozanlara ilgisiz olacaklar belki de onların yanında yer alacaklardır. Küresel güç dünyanın her köşesinde kendi çıkarına aykırı gördüğü her duruma müdahale etmeye kendisini yetkili görebiliyor. Örneğin nükleer ve kimyasal silahların imhası konusunda bir ülkeye askeri müdahalede bulunurken bir diğer ülkeye destek verici tutum sergileyebilmektedir. Dünyaya düzen vermeye çalışan güç bazen düzensizliği bu düzenin gereği gibi algılayabiliyor. Bu durumda küreselleşmeci güçlerin bir insanlık ideali doğrultusunda yeni dünya düzeni oluşturdukları ve herkes için daha iyi bir dünya hedefleri olduğuna inanabilir miyiz? Ve bu projeye bir medeniyet projesi denilebilir mi? Bu konuda ABD eski başkanlarından Wilson'un şu sözleri ibret vericidir. "Birleşik Devletler kendi çıkarlarını gözetir. Diğer amerikan uluslarının bütünlüğü tali bir şeydir, amaç değildir."27 Bu sözleri söyleyenlerin günümüzde de pek çok uygulamaları bunu doğrular niteliktedir.

Kaçınılmaz bir süreci yaşadığımızı göre hiç şüphesiz en önemli husus küreselleşmenin sakıncalarının giderilmesi veya en aza indirilmesi için bazı adımların atılmasıdır. "sivil toplumun yerel, ulusal ve uluslar arası eksenlerde bir denge unsuru olarak konuşlandırılması... küresel demokrasinin, barışın ve komşuluğun onsuz olmaz koşuludur."28 Çok kültürlü bir dünyada küresel bir kültüre ihtiyaç var mıdır? Yoksa "önemli olan küresel bir kültürün değil, küresel bir etiğin oluşmasıdır"29 mı demeliyiz? Bize göre de küresel bir etiğe ihtiyaç vardır. Bunu da şu şekilde gerçekleştirebiliriz: "Küresel bir etiğe varılabilmesi iki tür yaklaşıma

dayanır. İlki, dışlanmaları(ve/veya dışlanmışlıkları) yaratan mekanizmaların bertaraf edilmesi; ikincisi de insan topluluklarını birbirine yaklaştıran değerlerin üretilmesidir.”³⁰ Burada görev büyük oranda sivil toplum örgütlerine düşmektedir.

Küreselleşme süreci pazar büyümesine yol açmaktadır. Amin ise, gelişmenin pazar büyümesi ile eş anlamlı görülmesine karşı çıkar. “Ulusça kalkınmanın gerekli biçimleri kurulup desteklenmeli ve başlangıçtaki eşitsizlikler daha da büyümesine izin vermek yerine düzeltilmelidir”³¹ der. Her ülkenin kendi şartlarını iyi okuyup kavraması ve kendi kaynaklarını en verimli kullanmayı sağlayarak dışarıdan elde edileceği imkanları da üretime dönüştürmeyi başarması gerekmektedir. Radikal küreselleşmecilerin aksine ulus-devlet varlığını devam ettirecektir. Dünya ülkelerine bakıldığı zaman halen ulusal çıkar çok önemli bir değer olarak görülmekte ve çok uluslu diye adlandırılan “şirketlerin sayısı azdır ve en başarılı çok uluslu şirketler ulusal tabanlarına bağlı kalmaktadırlar”³²

Robertson küreselleşmeye ilişkin hiçbir şeyin sürekli olmadığını söylerken haklıdır.³³ Her toplum dinamik bir süreç olan ve öznesinin her an değişimi ters yüz olması muhtemel olan bir süreci dikkatlice incelemeli, doğru okunmalı ve kendi geleceğini onun gidişatına endekslemekten o süreci de yok saymamalıdır.

Küreselleşme karşısında tavır alış, sorgulayıcı duruş küreselleşmenin olumsuzluklarına çektiği dikkatle zenginler kulübünün siyasal (karar alıcı) organlarında sosyal politikalara eğilmelerine yol açacaktır.

Örneğin Dünya Sosyal Formu'nun, Dünya Ticaret Örgütüne karşı çıkan marjinal bir aydınlar hareketi olmanın ötesinde sistemin sivri yanlarını törpülemesiyle kendisinden beklenenin ötesinde bir etkisi olmuştur. Yine 15 şubat 2003'te tüm dünyadaki savaş karşıtı eylemlerde milyonlarca kişinin yürümesi de küresel aktörlerin karşısında küresel muhalefetin yükselmesidir. Yoksullar, itilmişler, kenardakiler de bu dünyada yaşamaktadır. Onlar çok uluslu şirketlerin kar hırsına, insiyatifine terk edilmemeli, onlara ait olan değerler yok sayılmamalı, onlarda güçlülerin bulunduğu platformlarda konuşurulmalıdır. Bu şekilde dünya terörden, çatışmalardan, yoksulluktan, yetersiz beslenmeden, eğitimsizlikten ve adaletsizliklerden kurtulabilir. Küresel güçlerin çabası bu olmalıdır. Eğer güçlüler zayıfları düşünen politikalar üretirlerse o zaman küreselleşme bir medeniyet projesine dönüşebilir.

Bu bağlamda tüm ülkeler dünyanın gidişatını dikkatlice izlemeli bölgelerindeki uluslarla ilişkilerini uluslararası güçlerin müdahalesine imkan bırakmadan çözüme yolunu tercih etmelidir. Küresel güçlerin

bölgelerine müdahale şartlarını oluşturmamalıdır. Küresel güçler ülkelerin komşularıyla düşmanlığı ve kendi içerisindeki sosyal grupların birbirine karşı güvensizliğinden yararlanmaktadırlar. Komşular arasında çatışma yerine iş birliği, gerilim yerine sürekli iletişim içerisinde olunmalıdır. Ayrıca küreselleşen dünyada küreselleşmenin olumsuz etkilerini en aza indirmek için Güney Doğu Asya Birliği, Avrupa Birliği, NAFTA gibi bölgesel güç birlikleri oluşturulmalıdır.

Notlar

- ¹ J.Fox , Chomsky ve Küreselleşme, Çev. Ebru Kılıç, Everest Yayınları, İstanbul 2002. S. 30-31.
- ² M.Toprak, Küreselleşme ve Kriz, Siyasal Kitapevi, Ankara 2001. S. 58
- ³ N.Chomsky, Sömürgecilikten Küreselleşmeye, Çev. M.Erdem Sakıncı, Ütopya Yayınevi, Ankara 2001. S.30
- ⁴ a.g.e.s.33
- ⁵ S.Kızılçelik, “Kapitalizmin Diasporası Olarak Küreselleşme”, Eğitim Araştırmaları Sayı 6, Anı Yayıncılık , Ankara 2002. S.28
- ⁶ F.Başkaya, Küreselleşmenin Karanlık Bilançosu, Maki Basın Yayın, Ankara 2002. S.39
- ⁷ J.Habermas, Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akıbeti, Çev. M.Beyaztaş, Bakış Yayınları, İstanbul 2002. S.138-139
- ⁸ a.g.e.s.69
- ⁹ a.g.e.s.108
- ¹⁰ I.Wallerstein, Liberalizmden Sonra, Metis Yayınları, İstanbul 1998. S.84
- ¹¹ a.g.e.s.154
- ¹² a.g.e.s.154-155
- ¹³ P.Hirst-G.Thompson, Küreselleşme Sorgulanıyor, Çev. Ç.Erdem-E.Yücel, Dost Kitabevi, Ankara 2000. S.28
- ¹⁴ A.Touraine, Birlikte Yaşayabilecek miyiz? , Çev. O.Kunal, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002. S.306
- ¹⁵ A.Touraine, Modernliğin Eleştirisi, Çev. H.Tufan, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1995. S.409
- ¹⁶ A.O.Gündoğan, “Devlet ve Milliyetçilik”, Doğu-Batı yıl:6 sayı:21,Doğu-Batı Yayınları, Ankara 2002. S.189
- ¹⁷ P.Hirst-G.Thompson, Küreselleşme Sorgulanıyor, Çev. Ç.Erdem-E.Yücel, Dost Kitabevi, Ankara 2000. S.236
- ¹⁸ V.Bayhan, “Risk Toplumu”, Doğu-Batı yıl:5 sayı:19, Doğu-Batı Yayınları, Ankara 2002. S.199
- ¹⁹ a.g.e.s.200
- ²⁰ S.Kızılçelik, “Kapitalizmin Diasporası Olarak Küreselleşme”, Eğitim Araştırmaları Sayı 6, Anı Yayıncılık , Ankara 2002. S.22
- ²¹ O.Uygun, “Küreselleşme ve Özgürlük”, Felsefe Tartışmaları 28.kitap Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2001. S.93
- ²² a.g.e.s.95
- ²³ J.Habermas, Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akıbeti, Çev. M.Beyaztaş, Bakış Yayınları, İstanbul 2002. S.113

- ²⁴ N.Chomsky, Sömürgecilikten Küreselleşmeye, Çev. M.Erdem Sakıncı, Ütopya Yayınevi, Ankara 2001. S.44-45
- ²⁵ S.Kızılçelik, Küreselleşme ve Sosyal Bilimler, Anı Yayıncılık, Ankara 2001. S.15
- ²⁶ O.Uygun. S.95
- ²⁷ N.Chomsky, Dünya Düzeni: Eskisi Yenisi, Çev. A.Çakıroğlu- T.Birkan, Metis Yayınları, İstanbul 2000. S.187
- ²⁸ M.K.Öke, Küresel Toplum, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara 2001. S.130
- ²⁹ a.g.e.s.130
- ³⁰ a.g.e.s.133
- ³¹ S.Amin, Küreselleşme Çağında Kapitalizm, Çev. V.Erenus, Sarmal Yayınevi, İstanbul 1999. S.11
- ³² Küreselleşme Sorgulanıyor. S.232
- ³³ R.Robertson, Küreselleşme: Toplum Kuramı ve Küresel Kültür, Çev. H.Yolsal, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 1999. S.293